

Περὶ Ειρήνης Λόγος ἢ Συμμαχικὸς
Προοίμιο (ἀπόσπασμα)
§§ 1-2

«Ἡ σπουδαιότητα τοῦ θέματος «περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης»
εἶναι μεγάλη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.
Το θέμα ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ ζωὴ τους»

1. Ερμηνευτικὲς ερωτήσεις ανοικτοῦ τύπου

1.1. Ερωτήσεις ἐλεύθερης ἀνάπτυξης

1. Νὰ μελετήσετε τὴν ἀποψη τοῦ Ἰσοκράτη «τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν» καὶ νὰ περιγράψετε τὴν κοινωνικὴ συμπεριφορὰ στὴν ὁποία ἀναφέρεται.
2. Ὁ Ἰσοκράτης (ὅπως καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς) μας πληροφορεῖ γιὰ τὴ συνήθεια τῶν πολιτῶν νὰ παρεμβαίνουν στὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου καὶ με γνώμονα τὸ ἐθνικὸ συμφέρον νὰ ἐκφωνοῦν¹⁰ τοὺς λόγους τοὺς στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου.
 - α) Πῶς κρίνετε αὐτὸν τὸν τρόπο συμμετοχῆς τῶν Ἀθηναίων στα κοινά;
 - β) Πῶς παρεμβαίνουν οἱ πολῖτες στα πολιτικὰ δρώμενα στὴν ἐποχὴ μας;
3. Ὁ ρήτορας ἀπευθύνεται στὶς διανοητικὲς ἢ στὶς συναισθηματικὲς δυνάμεις τοῦ ἀκροατηρίου τοῦ ἢ καὶ στὶς δύο μαζί; Νὰ ἀναζητήσετε τὰ στοιχεῖα ποὺ τεκμηριώνουν τὴν ἀπάντησιν στὸ κείμενο καὶ νὰ ἐξηγήσετε τὴν ἐπιλογὴ τοῦ.
4. Τὸ θέμα ποὺ ἐπιλέγει γιὰ τὴν ἀγόρευσίν του ὁ Ἰσοκράτης εἶναι κοινωνικό, πολιτικό, στρατιωτικό ἢ ἄλλο; Νὰ αιτιολογήσετε τὴν ἀπάντησίν σας. Νὰ καταγράψετε τὶς πληροφορίες ποὺ περιέχονται στα ἀκόλουθα ἀποσπάσματα καὶ ἀναφέρονται: ἀφενὸς σὲ ἐπίπεδο πολιτικῆς ζωῆς καὶ συμμετοχῆς τῶν πολιτῶν στα κοινά, ἀφετέρου σὲ ἐπίπεδο κοινωνικῶν ἀξιών:
 - α) «Ἄπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε»,

¹⁰ Βλ. κείμενο ἀπὸ τὴ βιβλιογραφία ἀριθ. 2 καὶ παράλληλο κείμενο ἀριθ. 3.

β) «Ἔχομεν γὰρ ἐκκλησιάζοντες περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν».

5. Σύμφωνα με την εισαγωγή του βιβλίου για τον *Περὶ Εἰρήνης* λόγο του Ισοκράτη «πιστεύεται ὅτι ὁ λόγος συντάχθηκε καὶ αμέσως κυκλοφόρησε ὡς πολιτικό φυλλάδιο τὸ 356 π.Χ. (με σκοπὸ νὰ πείσει τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνάψουν εἰρήνη)». Ὁ ἴδιος ὁμοίως ὁ Ισοκράτης στὴν ἀρχὴ τῆς ομιλίας του λέγει «ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε». Νὰ ἐξηγήσετε αὐτὴ τὴν ἀντίφαση λαμβάνοντας ὑπόψη¹¹, ὅσα γνωρίζετε γιὰ τὶς συνήθειες καὶ τὴ φυσικὴ κατάσταση τοῦ ρήτορα.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων ἐλεύθερης ἀνάπτυξης καὶ σύντομης ἀπάντησης

1. Μέσα ἀπὸ τὴν ἐκφραση «ἅπαντες μὲν εἰώθασιν» προβάλλεται ὡς συλλογισμὸς μὴ συνήθης τεχνικὴ λόγου τῶν ρητόρων. Πῶς λέγεται αὐτὴ καὶ πῶς ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀξιοπιστία τοῦ λόγου;
2. Νὰ χαρακτηρίσετε τοὺς συλλογισμοὺς στὶς §§ 1-2 τοῦ προοιμίου σύμφωνα με ὅσα μάθατε γιὰ τὰ μέρη τοῦ ρητορικοῦ λόγου καὶ νὰ ἐξηγήσετε πῶς ὑπηρετοῦν τὴν οργάνωση τοῦ ἐδώ.
4. Ὁ Ισοκράτης ὑποστηρίζει «εἰώθασιν ... μέγιστα φάσκειν καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει» στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου του. Ποιες πληροφορίες μᾶς δίνει αὐτὴ ἡ εισαγωγὴ σχετικὰ με τὸ αἶσθημα ἐυθύνης τῶν ομιλητῶν¹² στὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου.
5. Ἀπὸ τὶς παροιμίες ποὺ ἀκολουθοῦν, ποία ἢ ποιες θεωρεῖτε συγγενέστερη ἐννοιολογικὰ πρὸς τὸ ἀπόσπασμα «τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν»;
α) Στερνὴ μου γνώση νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

¹¹ Βλ. σχόλια τοῦ σχολικοῦ βιβλίου, ἐκδόση 1999, σ. 276.

¹² Βλ. σχετ. Jacqueline de Romilly, *Οἱ μεγάλοι σοφιστὲς στὴν Ἀθήνα τοῦ Περικλή*, Μετάφραση Φ. Κακριδῆς, ἐκδ. Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 1994, σ. 303: «Ὁ Ισοκράτης πιστεύει ὅτι οἱ ἀνθρώπινες ἀπόψεις ἀποτελοῦν αὐθεντία στα ἠθικά θέματα. Εἶναι περήφανος νὰ διδάσκει τὸ εὖ λέγειν, γιὰτὶ μόνον ὁ λόγος ἐπιτρέπει στοὺς ἀνθρώπους νὰ συγκεντρώνονται, νὰ συνεννοοῦνται καὶ νὰ συνυπάρχουν. Θεωρεῖ ὅτι τὸ καλύτερο ποὺ ἔχει νὰ κάνει κανεὶς εἶναι νὰ δίνει σωστὲς πολιτικὲς συμβουλές καὶ ἡ συμβουλή ποὺ συνδέει ὅλα τοῦ τα ἔργα εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ συμπεριφέρεται σωστά, γιὰ νὰ ἀποκτήσει τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴ συμπάθεια τῶν ἄλλων». Βλ. καὶ παράλληλο κείμενο ἀριθ. 3.

- β) Το πάθημα μάθημα.
 γ) Δέκα φορές μέτρα και μια κόψε.
 δ) Όποιος δεν έχει μυαλό, έχει πόδια.
 ε) Όποιος δε θέλει να ζυμώσει, δέκα μέρες κοσκινίζει.
6. Ποιο είναι το κεντρικό θέμα της ομιλίας του Ισοκράτη; Να επισημάνετε τις λέξεις του κειμένου που αναφέρονται σ' αυτό¹³
7. Ποιο μέρος της δομής του ρητορικού λόγου αποτελούν οι παράγραφοι 1 και 2 και ποιο είναι το θέμα του;
8. Ποιο σημείο του κειμένου των §§ 1 και 2 θα χαρακτηρίζατε πυκνό σε ιδέες και ευθύβολο και γιατί;

2. Λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να δώσετε τη σημασία των λέξεων, που ακολουθούν, ανάλογα με την εποχή, στην οποία εντάσσεται η καθεμία: «ἐκκλησιάζω - ἐκκλησιάζομαι, ἐκκλησία (5ος - 4ος αι.π.Χ.), εκκλησία (σήμερα)». Να προσπαθήσετε να εξηγήσετε την εννοιολογική εξέλιξη της λέξης «εκκλησία».
2. Να επισημάνετε τα συνώνυμα των ρημάτων¹⁴ της αρχαίας ελληνικής φάσχω και λέγω σημειώνοντας το γράμμα της στήλης Α στο αντίστοιχο τετράγωνο της στήλης Β.

A	B
α) φάσχω	☐ ἀγορεύω
	☐ ἀντιλέγω
	☐ δημηγορῶ
	☐ ἰσχυρίζομαι
β) λέγω	☐ φημί
	☐ φράζω
	☐ βεβαιῶ

¹³ Βλ. παράλληλο κείμενο αριθ. 4.

¹⁴ Βλ. σημασία ρημάτων: ρ. φάσχω: λέγω, διαβεβαιώνω, ισχυρίζομαι και λέγω: ομιλώ.

3. Να σχηματίσετε σύνθετα και παράγωγα των ρημάτων «φάσκω» και «λέγω» και να γράψετε μια πρόταση στη νέα ελληνική με καθένα από αυτά.
4. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις (από κείμενα του Ισοκράτη) χρησιμοποιώντας τα ρήματα¹⁵ «λέγω» και «φάσκω»:
- α) Οὐ μὴν ὡς ἐπιθυμῶν τοῦ ἀλλὰ βουλόμενος ὑμᾶς προτρέψαι (οὕτως εἴρηκα περὶ τούτων). Κατὰ Σοφ. 6.
- β) δὲ οὐχ ὡς δυνησόμενον ἀπάσας σὲ μιμήσασθαι τὰς Ἡρακλέους πράξεις. Φίλιππος 114.
- γ) Καὶ ταῦτα ἔπραξεν οὐκ ἐπειδὴ προεσβύτερος γενόμενος ἀπολελαυκῶς ἦν τῶν ἀγαθῶν τῶν παρόντων, ἀλλ' ἀκμάζων τὴν [μὲν] πόλιν, ὡς, διοικεῖν τῷ πλήθει παρέδωκεν. Παναθ. 129.
- δ) Τίς (γάρ) οὐκ οἶδεν ὑμῶν πολλοὺς τῶν ὑπὸ τοῖς σοφισταῖς γενομένων οὐ φενακισθέντας, οὐδ' οὕτω διατιθέντας, ὡς οὔτοι Περὶ Αντιδ. 204.
- ε) Τοσοῦτον (δ') ἀπολέποιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ Παναγ. 50.
- στ) Ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ. Τραπεζ. 12.
- ζ) Λαβόμενος δὲ αὐτοῦ Ἀμφίλοχον τὸ ἀργύριον καταλιπεῖν ὥστε δεῖν δημόσιον γίγνεσθαι. Πρὸς Καλλίμαχον 5.

¹⁵ Η σημασία των ρημάτων, σύμφωνα με την οποία θα γίνει η επιλογή τους για τη συμπλήρωση της άσκησης έχει δοθεί προηγουμένως.

Ο κόσμος σύμφωνα με τις γεωγραφικές γνώσεις των αρχαίων